

יבמות דף עא

(המשך מעמוד קודם)

הגמרא ממשיכה לדרוש בפסוקים שנאמרו בקרבן פסח:

השתא דאמרת 'בו' לדרשה הוא דאתא: אם כן מה נדרש מהמילה 'בו' בפסוק שנאמר בקרבן פסח "כֹּל בֶּן בְּנֵיךָ לֹא יֹאכֵל בו"?

ואיצטריך: לכתוב גם שערל לא אוכל קרבן פסח, וגם שמומר לא אוכל, ואי אפשר ללמוד זה מזה. כי 'ערל' הוא מגונה, ואילו מומר ליבו אינו לשמיים.

ממנו ממנו למה לי: נאמר בפסח "אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא", "וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְר". הגמרא מתרצת ללמד כדברי רבה אמר רב יצחק שיובאו בדף ע"ד.

הגמרא חוזרת למחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר בתחילת הסוגיא (דף ע"ג): מהיכן לומדים שערל אסור לאכול תרומה.

אמר מר ר"ע אומר: רבי עקיבא סובר שמהפסוק "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֱהָרֹן וְהוּא צְרוּעַ אוּ צָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכֵל" מרבים ערל שלא יאכל בתרומה, ואילו מהפסוק "וְכָל זָר לֹא יֹאכֵל קִדְשִׁים" ממעטים אונן שאינו זר שכן יאכל בתרומה.

הגמרא מקשה מדוע אנו מעדיפים לומר כך ולא הפוך: נרבה אונן מ'איש איש' שלא יאכל, ונמעט ערל מ'וכל זר' שכן יאכל?

ומתרצת שבערל יש יותר חומרות מאשר באונן (וכפי שלמדנו בדף הקודם, והעתקנום שוב) ולכן יותר מסתבר לרבות ערל שלא יאכל בתרומה מאשר אונן.

מעשי"ם כרות"ם בדב"ר העב"ד: אלו סימנים של הנושאים שיובאו מיד.

מחוסר מעשה: בערל יש כמה חומרות שאין באיניות: א. הערל מחוסר מעשה של מילה - בעוד שהאונן לא מחוסר שום עשייה. ב. והמעשה הזה הוא בגופו (ולא מעשה חיצוני). ג. על ביטול מצות מילה ישנו עונש כרת - ואילו אונן שאכל קודש אין לו כרת. ד. מצות מילה ניתנה לפני מתן תורה לאברהם אבינו - ואילו איסור אכילה באיניות

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

נאמרה לאחר מתן תורה ה. אם יש לו בן או עבד שהוא לא מל אותם הוא לא יכול לאכול קרבן פסח – אבל אנינות של עבד או בן אינה משפיעה על האב.

אך לעומת זאת גם באנינות ישנן חומרות: א. היא יכולה להיות שוב ושוב, בכל פעם שימות לו מת – אבל ערלות היא פעם בחיים ולאחר שמל היא נגמרת. ב. נוהגת גם בנשים. ג. אין בידו לתקן את עצמו – ואילו ערל יכול למול את עצמו.

רבא אמר: בכל מקרה אי אפשר לומר הפוך, כי המילים 'איש איש' מרבות דבר ששייך רק באיש – ברית מילה ולא אנינות ששייכת גם בנשים.

ורבי עקיבא האי תושב ושכיר: מכיון שרבי עקיבא לומד שערל אסור בתרומה מ'איש איש' ולא מהגזירה שווה של 'תושב ושכיר', נשאלת השאלה מה הוא ילמד מ"תושב ושכיר לא יאכל בו" שנאמר בקרבן פסח? [כי לא יתכן לפרש שמדובר בעבד עברי שהרי ודאי כן אוכל בפסח, ולא בתושב גוי שהרי ודאי לא אוכל. אמנם 'תושב ושכיר' שנאמר בתרומה אנו מיותר כפי שביארה הגמרא לעיל דף ע].

קונם שאני נהנה לערלים: כלומר 'מה שאני נהנה מהם יהא עלי קונם' – זהו נדר. בנדרים הולכים אחר 'לשון בני אדם' הקוראים לגויים 'ערלים' אפילו אם הם עשו ברית מילה ואילו לישראלים 'מולים' אפילו אם לא מלו. אבל הקושיא היא מכך שהמשנה שם מביאה פסוק שהגויים נקראים ערלים 'כי כל הגויים ערלים' (תוס).

גר שמל ולא טבל: ונחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר האם הטבילה מעכבת את הגרות. וקטן שנולד כשהוא מהול: שצריך להטיף ממנו דם ברית. וגם בזה נחלקו האם כל עוד שלא עשו זאת הקטן נחשב ערל. רבי אליעזר שלא ממעט אותם מ'תושב ושכיר' סובר שבאמת הם כשרים לאכילת פסח.

ורבי אליעזר האי 'איש איש': רבי אליעזר שמרבה ערל שאינו אוכל בתרומה מגזרה שווה של 'תושב ושכיר', ולא מ'איש איש' כרבי עקיבא, מה ילמד מפסוק זה?

קטן ערל מהו לסוכו בשמן של תרומה: התינוק הכהן בימיו הראשונים עד שימולו אותו, הוא עדיין אינו יכול למול עד היום השמיני שרק אז מצות המילה שלו. השאלה היא האם הוא נחשב ל'ערל' בזמן שאינו יכול לקיים את המצוה?

ת"ש אין לי אלא מילת זכריו: לגבי מילת בנו כתוב לשון עשייה "יאָז יקרב לעֲשֹׂתו" ואילו לגבי מילת עבדו כתוב לשון אכילה "יאָז יאכל בו". היה מקום לחשוב שלגבי בנו

רק אם בעת שחיטת הפסח יש לו בן שלא מל הוא אסור בקרבן, אבל אם זה קרה לאחר מכן (כדלהלן) בשעת אכילה האב מותר לאכול. מאידך בעבד היה מקום לחשוב שרק אם בשעת אכילה יש לו עבד שלא מל אפילו אם לא היה לו בשעת עשייה (שהוא קנה אותו לאחר השחיטה, כדלהלן) אסור האדון, אבל אם היה לו עבד רק בשעת עשייה (ולאחר מכן שחרר אותו) ולא בשעת אכילה, מותר לו לאכול.

כגון שחלצתו חמה: שהיה חולה ונתרפא בין העשייה לאכילה. הגמרא מקשה על כך: הרי צריך לתת לתינוק עוד שבעה ימים לאחר שהתרפא (ביום ראשון) ואז ביום השמיני (יום ראשון הבא) מלים אותו, משום שכשהתרפא הוא נחשב כאילו נולד מחדש?

דיהבין ליה כל שבעה: מדובר לאחר שבוע מאז שהתרפא, ותום השבוע היה בין עשייה לאכילה. הגמרא מבארת שאי אפשר למול אותו מתחילת היום, משום שצריך להמתין שבעה ימים מעת לעת מרגע הריפוי ולאחר מכן למול אותו. ולכן מדובר שהוא התרפא אחר הצהרים ולאחר תום שבעה ימים מעת לעת, נמצא היום השמיני שלו בין שחיטה לאכילה.

והתני לודאה (= חכם) יום הבראתו כיום הולדו: ולכאורה הכוונה שכמו שביום הוולדו לא צריך מעת לעת עד הברית מילה (שאם נולד ביום ראשון רגע לפני השקיעה, מלים אותו לאחר שבעה ימים בתחילת היום), כך לאחר שהתרפא? הגמרא דוחה. לודאה התכוין רק לענין כך שצריך להמתין עוד שבעה ימים לאחר ההבראה, אך ישנו חילוק בין שבוע ההמתנה מהלידה לשבוע ההמתנה מההבראה.

דכאיב ליה עיניה ואיתפח: כאבו לו העיניים והתרפאו בין שחיטה לאכילה.

שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורים: ויצאו מהכלא בין שחיטה לאכילה. את השחיטה הם עשו על ידי שליח, אבל את המילה לא עשו על ידי שליח מכיון שהאב ידע למול את בנו ומצוה בו יותר מבשלוחו (-ערוך לנר).

טומטום שנקרע: 'טומטום' מכוסה ערוותו בעור ולא ידוע אם הוא זכר או נקיבה.

שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור: התינוק הוציא רק את ראשו מבטן אימו אך שאר גופו נשאר בפנים, וכך היה שבעה ימים עד היום השמיני בין השחיטה לאכילה אז יצא כל גופו. מכיון שכשיצא ראשו הוא נחשב שנולד, ממילא ברגע שיצא גופו הוא ראוי למילה מיד.

ומי חיי: האם תימוק יכול לחיות כך, והרי כשהוא יוצא לאויר העולם נפתח פיו שהיה סתום בבטן אימו, ונסתם חבל הטבור שהיה פתוח בבטן אימו והזין אותו עד עכשיו.

דזנתיה אישתא: ה'חום' של המחלה זן אותו (החום מדכא את הפעילות הגופנית של החולה והוא אינו נזקק למזון רב).

הני מילי היבא דלא מעווי: דוקא אם הוא לא בוכה, אבל אם התינוק בוכה הוא יכול לחיות כך. והדבר צריך ביאור. אמנם תוספות גרסו 'דלא מעורה', שדוקא אם הטבור אינו מחובר לאימו אינו יכול לחיות אם יצא לאויר העולם ולא יפתח פיו שאז לא יהא לו מזון, אבל אם הטבור עדיין מחובר לאימו הוא ניזון ממנה.

✎ אסור לערל לאכול קדשים.

ערל מקבל הזאה: ישראל ערל שנטמא במת יכול לקבל הזאה (= הזאת מי חטאת מאפר פרה אדומה ביום השלישי והשביעי לטהרתו) כדי להיטהר מטומאתו, ולאחר שימול מותר לו לאכול קדשים ואינו צריך לחזור ולהזות, שאנו לא אומרים שההזאה שקיבל בהיותו ערל אינה נחשבת להזאה.

שכן מצינו באבותינו: בימי יהושע כשעשו את הפסח בהיותם בגלגל קיבלו הזאה כשהיו עדיין ערלים, שנאמר "וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂרֵי לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן וַיִּחַנּוּ בְּגִלְגָּל בְּקִצְיָה מְזֻרַח יְרִיחוֹ". **ביאור:** בני ישראל לא מלו כשהיו במדבר, ויהושע מל אותם לאחר שעברו את הירדן. לאחר שעברו את הירדן והגיעו לגלגל, יהושע היזה עליהם כדי שיטהרו מטומאת אבותיהם שמתו במדבר ויוכלו לאכול את קרבן הפסח. ובהכרח שההזאה היתה כשהם היו עדיין ערלים, שהרי הם עלו מן הירדן "בְּעֶשְׂרֵי לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן" דהיינו ב' ניסן, ובי' ניסן הם לא מלו מחמת חולשת הדרך, והיה צריך להזות עליהם ביום השלישי וביום השביעי, ואם הזו עליהם ב"א ניסן רק לאחר שמלו נמצא שאת הזאת היום השביעי הם קיבלו בט"ו ניסן (שהרי יש ארבעה ימים בין הזאה להזאה), ואיך עשו את הפסח ב"ד ניסן? אלא בוודאי שאת ההזאה הראשונה הם קיבלו כשהיו עדיין ערלים (בי' ניסן או במדבר)! מוכח שערל טמא מת מקבל הזאה.

דחיי: יתכן שבאותה שנה הם לא עשו פסח מחמת טומאתם.

תירוץ: לא יתכן, שהרי נאמר "וַיִּחַנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ בְּעֶרְבֹת בְּעֶרְבוֹת יְרִיחוֹ".

ודלמא פסח הבא בטומאה היה? והרי יתכן שבאמת לא הזו עליהם כלל, משום שהדין הוא שכאשר כל ישראל טמאים מותר לעשות את הפסח בטומאה.

תירוץ: כתוב בברייתא שהם 'מלו וטבלו ועשו פסחיהם **בטהרה**'.

פריעת מילה: לאחר חיתוך הערלה תופסים את הקרום שמתחת לערלה ומחזירים אותו לכאן ולכאן ומגלים את כל העטרה.

לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו: כלומר לא ניתנה לו מצוות פריעה, שנאמר "בַּעַת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ עֶשֶׂה לְךָ חֲרֻבוֹת צָרִים וְשׁוּב מִלְּאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית", הרי שרק אז ה' ציווה אותם על מצוות פריעה, ועד אז הם הצטוו רק על המילה עצמה.

קושיא: יתכן שזה נאמר על אותם שנולדו במדבר ולא מלו כלל, כפי שנאמר "כִּי מַלִּים הָיוּ כָּל הָעָם הַיִּצְאִים, וְכָל הָעָם הַיִּלְדִים בְּמִדְבַר בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם לֹא מָלוּ".

תירוץ: א"כ מהו שהפסוק אומר "**וְשׁוּב מִלְּאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית**", אלא בהכרח שהם מלו פעם נוספת, והכוונה למצוות פריעה.

קושיא: אם אתה דורש את "**וְשׁוּב**" מה תדרוש מ"**שְׁנִית**"?

תירוץ: להקיש את סוף המילה לתחילת המילה - בשם שתחילת המילה דהיינו הסרת עור הערלה מעכבת, כך סוף המילה דהיינו אם נשאר חתיכות מעור הערלה הרי זה מעכב.

וכפי שלמדנו במשנה במס' שבת: **אלו הם ציצין** (= רצועות של עור שנשארו מהערלה) **המעכבים את המילה** - עור המכסה את רוב העטרה, ואם הוא כהן אינו אוכל בתרומה כיון שהוא נחשב לערל.

ואמר רבינא שכוונת המשנה שאפילו אם נשאר בשר (= עור) החופה את רוב גובהה של העטרה במקום אחד הרי זה נחשב ל"ציצין המעכבים את המילה".

קושיא: מדוע אותם שנולדו במדבר לא מלו במדבר?

תירוץ א': משום חולשת הדרך יש סכנה למול.

תירוץ ב': משום שלא נשבה להם במדבר רוח צפונית, שהיא רוח לא חמה ולא צוננת והחמה זורחת ומרפאה.

והטעם שלא נשבה להם רוח צפונית משום שהיו נזופים עקב מעשה העגל, או כדי שלא יתפזרו ענני הכבוד שהקיפו אותם במדבר.

אמר רב פפא: לכן לא מלים ביום המעונן וביום שמנשבת בו רוח דרומית, וכן לא מקיזים דם בימים אלה. אבל כעת שדשו בה רבים כלומר שרבים כן מלים ומקיזים דם בימים כאלה, מותר למול ולהקיז משום שנאמר "שִׁמְרֵם פְּתָאִים יְהוָה".